

perviga tečaja „Novic“, v Tomčevim podobarstvu izrekli. Mnogo učenih in neučenih ga je že vidilo, farmani ga vseskozi vidijo, in vsakimu zmerej enako dopade. Nobeniga dobrotnika še za njegov dar ni grevalo.

To delo pa — s samimi prostovoljnimi darji farmanov plačano, sta dva stranska oltarja in kancelj, vse čisto novo do zadnje bilke. Vse je srečno izpeljano, lepemu zidovju Rimskega izraza in pa velikemu oltarju (Marije vnebovzétja) čisto primérjeno, celó barva na stebrih, tablicah, vdobkih je tako razdeljena, kakor h celóti pristije. Večina kaže kararski marmor, drugi deli so zelenkasto, modro ali rudečkasto marmorirani, stebri pa, po barvah egipčanski marmor, lepoto cele sestave sosebno povzdigujejo. Posamezni deli so z dobro pozlačenim kinčcem razumno nakitjeni. To od oboda. Kar pa podobe vtiče, se vsakimu zdijo vse ljubeznjive: življenje je léšu vdihnil, na obraz dušo vlil, vsaki podobi njenino. Podoba sv. Petra na desnem oltarju ti kaže resskalo, možá vsim napadom pekla nevkremljiviga. V podobi svete Magdalene vidiš dušo, ki je po dolgim iskanji Bogá, in v njem svoje zveličanje našla — mil, vabljev pogléd. Tudi podobe ob stranéh teh dvéh svetnikov kažejo po legi obléke in celi postavi, de iz roke umétnika izhajajo.

Ta dva oltarja še bolj olepsati, služite dve tabli v olji na platno od slavniga gosp. Langusa narejene. Kažejo veliko ljubezen Odrešenika in njegove deviške Matere do človeških otrok: mile podobi, vsaki vlak po natori. Zasluga Tomea pri teh tablih so lépi obročki, še bolj pa priméra k celimu delu, kér je on višino in širjavo razmotril, in po njej obrazke naročil.

Neumétnika bi bilo delo zvilo; prostora bi ne bil imél kje dobiti. To pa mojiga mojstra ni veliko veličalo: zapreke so se mogle umétnosti vклонiti. Delo se je tako razmerilo, de mu ni tesnota v okom hodila. Taka je z kanceljnam, ki ga ni bilo mogoče kam drugam, ko na mesto poprejšnjiga spraviti, namreč blizo pred Magdalenin oltar. Modra razméra je storila, de kancelj lepoto oltarja povikša, namesti de bi jo zakrival, kakor se je bilo bati.

Pri kanceljnu, ki je sosebno dober kup storjen, se sicer ne smé iskati množa kinča, ki se pri imenitnih delih te baže najde, pa ne pogrésa se tudi ničesar: več je vreden kakor je veljal. Sosebno lepoto mu dajajo tri božje čednosti, ki so ko osebe v basrelif vrézane: misel in izpeljavo pohvali, kdor jih vidi.

Vse podobe in mnogo kinča so čisto in dobro pozlačene. Tome rudečiga, siviga in zeleniga loša ne terpi, in práv ima: to v kvar hodi celóti, in čistost manjša.

Bog ohrani cerkvi mladiga umétnika dolgo lét terdniga, de za božjo čast in povzdigo pobožnosti še dosti božjih hiš tako vredno olépsa!

V Braslovčah sv. Miklavža dan 1848. M. Stojan.

Šole na kmetih.

Vesélo je, de so se ljudjé dobrih svetov Novic in družih opominov za napravo šol poprijeli. Posebno pohvalim v pričujočim stavku Gorence v Gorjanski tehantii. V kratkim so napravili šole v Kamni Gorici, v Gradi, na Bištrici v Bohinji, v Ratečah, in to léto tudi na Jesenicah. Pri napravi Jeseniške šole gré posebna hvala gosp. Ruardu, in gosp. Kosu. Gosp. fajmošter Hjerne Bizjak so si pa s svojim neutrudljivim prizadevanjem za to napravo tudi posebno hvalo zaslužili.

Zdej so torej po vsih farah Gorjanske tehantije šole razun na Dolgim (Lengenfeld). Škoda, de tudi v ti fari ni dosti za šolo vnetih ljudjé, de bi jo napravili, kar mislim, de bi se s serčno dobro voljo kmalo narediti dalo, zató kér je fara še precej premožna, in bi dohodke za učitelja in druge reči kmalo skupej spra-

vila. Eni možjé te fare, posebno Janez Janša, po domače Železnik, Jože Vilman in Jože Šetina so se že enkrat za to napravo poganjali, kér pa prave podpore niso imeli, so tedej tudi sami opustili, in tako je že večkrat pognana reč zopet zaspala. Bog daj, de bi se starši te fare kmalo svoje mladine usmili, in de bi je ne, kakor zdej, brez vsiga uka do 9. ali 10. léta doma okrog letati ali pa živino pasti pustili!

Šolske reči v Šmartnem pri Litli.

V predzadnjim listu Novic se bere, de v Šmartnem vsakdanje šole za otroke zavoljo tega ni, kér derv za šolo noče nobeden zastonj dajati.

Derv za šolsko kurjavo zastonj! — nobeniga še nismo prosili, in tudi dozdej jih ni nobeden zastonj dajal. Večidel so imele grajšine dolžnost za šolo derva dajati in tudi za kurjavo in snažnost učilnice skerbeti in to v denarjih plačevati. Zdej pa, ko je zaveza med podložniki in grajšaki nehala, bodo se vé de tudi ti to dolžnost otresovali. Kantonska gospóska je pa imela dolžnost denarje vkupej spravljati, in vsako léto tistimu jih odrajtati, kteri je to skerb na se vzel. Podpisani učitelj je to skerb že dve léti na sebi imel in s svojim malim zaslužkam v Šmartnu šolo na vso moč podpiral. Zdaj pa, ko vidi, de je kantonska gosposka že več lét svojo dolžnost popolnoma v nemar pustila in on od nobene strani povračila ne dóbi, ne more več te skerbí nase jemati. Kantonska gosposka je tedej kriva, de toliko otrok brez vsiga šolskiga uka v nevednosti ostati mora. Ako bi bilo več taci kantonskih gosposk na Krajskim, ki bi bile za šole tako malo vnete, bi si slovenski narod pač malo pridobil in za narodnost, ktero so Cesar vsim narodom zvesto obljubili, bi gróžno gróžno žalostno ostalo.

Leop. Kančnik, učitelj.

Zastran šolskih derv.

Pogosto se sliši, de šole nimajo derv. V Šmartnem pri Litli so neki zató clo šole opustili. To je žalostno slišati. Toraj menim, de je čas, de povém, kako se za Šentjansko šolo derva preskerbljujejo. Kadar je pred nekoliko léti Šentjanska fara čisto iz svoje moči novo šolo napravila, ni bilo nikogar, de bi bil derva za šolo dajal. Mislili smo, kako bi jih pripravili? Kar na enkrat častitljivimu gosp. fajmostru, N. Ciglarju v glavo pade, ter ukažejo, de mora vsaki šolar vselej, kader bo derv zmanjkalo, eno poléno seboj prnesti. To se zgodi. Otroci so derva nosili, de jih je bilo veselje viditi, in po tem šola ni nikdar več merzla bila.

L. Pintar.

Černe bukve za novo muziko.

Rajniki Stanič — Bog jim daj dobro! — so si poslednje dni silo veliko prizadevali lepo društvo pri nas vtemeliti ne terpinčiti žival. Lepo in hvale vredno je to; ljuba živinca je božji dar. Naj bi pa blagi Stanič še zdej živeli, veliko lépi in potrebniši družbino bi začeli zoper terpinčenje poštenih ljudjé, ki so tudi božja — in pa nar imenitnejši stvar.

Kar se nam je ljuba svoboda prikazala, je veliko ljudjé po mestih in tergih nekaj živinski, mačkini duh obsedel, in ta hudi duh jih je peklensko godbo naučil, de njegovim angeljem veselje delajo, poštenim ljudém pa grózo in strah, ter morijo mirne, poštene ljudjé. Gerdo delo takih mačkorezov v černe bukve z gorečim jeklam zapišem, naj bi opeklo gerduham spijočo vést!

V mestici B — je mestni uradnik s svojo ženko mirno živel. Sinka mu je povila, ki je bil staršev veselje in pa edino blagó. Kdo bi bil mislil, de bo dete poprejšrotek, kakor ateja klicalo, in njegova mati zapušena vdova. Mačkina godba je to storila. Človeka ni, ki bi brez

sovražnikov ne bil; en hudobec pa več hudiga naredi, kakor deset prijatlov popravi. Taka se je rajnimu uradniku dogodila. Gerdi mestnjani začno po mestu muhe pojati, naj bi živina izbergala in obdivjala. Kér pa jesenske dni dovolj vroče bilo ni, mačkorezam z vinom in žganjem podkurijo. Tako nadražena derhal začne vreti, in mačke dreti, po tolovajsko žvižgati in kleti, kakor bi se bil sam peklenški brezen razderl. Požvinjeni ljudje so člo mačke za tace na vrata pribili, de so se derle, dokler niso na vratih pocepale. Komu lasje ne vstajajo pred takimi človeko- in živinoderci!

Božček se te zlodjeve godbe toliko splaši in zgrozi, de kmalo nevarno zbolí in v kratkih dneh umerje. „Kaj sim storil B—nam? je v svoji omami srotej izdihal, prej ko je umerl, zapustivši ubogo vdovo in pa srotle zapušeno. Mestna vboznija zdaj otroka redí, kterimu so mestni divjaki očeta umorili. Péta zapoved božja pa velí: Ne ubijaj!

Mačkina muzika je sicer potihnila, kar je vojnih topov strašen grom Dunajske mačke zadušil. Ako bi se pa zopet pojati jeli, bilo bi silo potreba narediti keršan-sko družbino zoper terpinčenje poštenih ljudi.

Velki zbor slovenskiga društva v Ljubljani 22. listopada.

Daljni pomenki.

Po dokončanim začetnim govoru predsednika je tajnik, gosp. Bučar razodel zgodbe in dela slovenskiga društva, od 6. ročnika do danes. Imenoval je nar poprej odbornike, ki so bili v velkim zboru 6. ročnika izvoljeni, kterim je odbor po smerti doht. Krobata stolniga tehanta gosp. Jerina pridružil. — Pričetek društva se je deželniemu poglavarstvu oznanil. Oznanil se je tudi po časopisih z razširjenjem družbinih postáv. Za pisarja in varha družbinih reči je bil gosp. Brus postavljen, za posla švic. Kmetijska družba se je naprosila, za tačasno rabo nam svojo pisarnico zastoj prepustiti, kar je dovoljeno bilo. Za naprej se je staniše najelo v Virantovi hiši na sv. Jakóbskim tergu. Od létiga plačila Vam bo gosp. denarničar govoril, od hišniga orodja gosp. Dr. Strupi. — Izdelovanje besednika slovenskiga smo sklenili koj pričeti in berž ko je moč dokončati. Pripomočkov smo dobili od gosp. Metelkota (Vodnikov rokopis), Ravnikarja, Cafa i. t. d.; za sestavljenje smo posebni odbor deset Slovincov in deset njih namestnikov zbrali, ki so z nemško-slovenskim delam začeli in v vsakdanjih zbirališih do 46 pol dopeljali. V dosego popolniga dela smo nekaj znanih učenih jezikoslovcov naprosili prvi spisek pregledati. Med njimi so: gosp. tehant Grabrijan, gosp. kaplan Jeran, gosp. fajmošter Kobè, gosp. Koseski, gosp. kaplan Majer Matija, gosp. Lorene Pintar, učenik grof Turnove mladine, gosp. fajmošter Potočnik Blaže, gosp. fajmošler Ravnikar Matevž, gosp. fajmošter Salokar Janez, milostljivi knez in škof Anton Martin Slomšek, gosp. fajmošter Vertove Matija, gosp. kaplan Žakelj Anton, kteri so večidel svoje dovoljenje nam že oznanili. Iz njih rok pridši bešednik bo na zadnje še sodbi učenih Slovincov v Ljubljani namreč: gosp. korarju Poklukarju in gosp. profesorju Metelkotu predložen in se bo berž potem v majnih zvezkih po naročilu na svitlo dajal. Tiskar je gospod Blaznik, natis bo práv ličen. — Mestni gosposki smo pripomogli slov. napise za Ljubljanske ulice narediti. — Nemcam v tolažbo smo mesca ročnika oglasili sostavk: „Der slov. Verein zur Verständigung an die Deutschen,“ ki ste ga brali v Ljubljanskim nemškim časopisu. — 600 iztisov bukvic zoper terpinčenje žival je odbor od kmetijske družbe v dar prejel in deželskim šolam razposlal. Slov. pesem smo nabrali dva zvezka in ju pod naslovam: „Slov. gerlica“ na svitlo dali na potroške

družbe. Prodajajo se zlo. Časopisi, ki jih vredništvo kmet. in rok. Novic. iz vsih krajev slavjanskiga sveta dobíva, je pripustilo v pisarnici za bravce pripravljene imeti, in udam po ukazu družbinih postáv tudi na dom dajati. Gosp. fajmošter Vertovec je družbi podaril zbirko svojih pridig, de bi jih v natis dala in dobiček imela. Tako imenitno darilo smo z veliko hvalo prejeli, in po volji gosp. fajmoštra rokopis po poslancih odbora milostljivimu gosp. škofu v pregled poslali. Takrat so nj. svitlost naš spoštovani škof in knez Anton Alojzi svojo prijaznost družtvu z besedo na znanje dali, njegove dela pohvalili in kar bi treba bilo, pomoči nam obljubili.

(Konec sledi.)

Slovstvo.

Kratka slovenska slovnica za pervénee. Na svitlo dal Dr. J. Muršec učitelj veroznanstva pri st. st. meščanski šoli v Gradci 1847.

(Dalje.)

Zaimé. Osebné zaiména: jez, ti, on i. t. d. so v slovenskim že v glagolu zapopadene, kakor pri latin-cih, torej se le tedaj pišejo in govore, kader si pomen stavkov nasprotva, postavim v stavku: jutri pojdem popótovat, — ni treba zaiména „jez“; treba pa ga je v naslednjim stavku: „jutri pojdem jez popótovat, ti domá ostaneš.“ Na nemško kopito navajeni, večkrat v ti reči nemčujemo. — Tudi nemškiga: mein, dein, sein, unser i. t. d., zlasti kader je enako našimu: „svoj“, ni treba v slovenskim ravno vselej pisati, kjer je v nemškim, zakaj velikrat je stavek brez prisvojav-niga iména dosti razločin. —

§. 27. Dvobrojni rodivnik in kazavnik tretje za-imenske osebe imata poleg sklona *ju*, tudi *ji*. —

§. 30. Kaj in kej nekteri ločijo in bi djal, de prav. Kaj je prašavno, kej pa služi, kakor je v tim odstavku v 5. št. razloženo, ako namreč hočemo kako reč mánj razločno povedati, postavim! „Kaj kej počne-te?“ „Ali se ti kej zdí, kaj bo?“ „Kaj bom delal, ko nimam kej?“ —

§. 34. Hvalno in posebne vrednosti je, de se za-starane oblike (forme) in pregibi, ki še kje v Sloveni živé, na dan pokličejo, kakor šo v tim odstavku pozab-ljeni pregibi glagola *biti*, namreč:

I.

Enobrojni.	1. béh (bih) to je: sim, si, je, bil 2. bé 3. bé	i. t. d.
Dvobrojni	moški	1. béhova
		2. bésta
		3. bésta
	ženski	1. béšve
		2. béšte
		3. béšte
Mnogobrojni.	1. béhomo 2. béšte 3. bého (beše)	

II.

béjah to je: sim, si, je, bival i. t. d.

bejaše
bejaše
bejahova
bejahota
bejahota
bejasve
bejaste
bejaste
bejahomo
bejaste
bejaho